

Minder werken na geboorte kind

Harry Bierings en Martijn Souren

Steeds meer vrouwen blijven doorwerken na de geboorte van het eerste kind. In toenemende mate doen zij dat in een baan met hetzelfde aantal uren als vóór de geboorte. Doordat echter nog steeds veel vrouwen minder gaan werken wanneer ze moeder worden, daalt het gemiddeld aantal gewerkte uren per week: van 33 uur vóór de geboorte van het eerste kind naar 26 uur als het kind één jaar oud is.

Wanneer het eerste kind ouder wordt, gaan vrouwen nauwelijks weer meer uren werken. Ook de komst van een tweede of derde kind heeft nauwelijks effect op de gewerkte uren. Pas tegen de tijd dat het jongste kind naar het voortgezet onderwijs gaat, breiden ze hun arbeidsduur weer iets uit. Mannen veranderen hun arbeidspatroon nauwelijks na de geboorte van een kind.

1. Inleiding

De geboorte van een kind heeft vaak gevolgen voor het arbeidspatroon van vooral vrouwen. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat vrouwen steeds vaker blijven werken, maar dan wel blijvend minder uren gaan werken, terwijl voor mannen nauwelijks een effect wordt vastgesteld. (Mol, 2008, Cloïn en Souren, 2011). Door maatregelen die de combinatie van arbeid en zorg moeten vergemakkelijken, zet de Nederlandse overheid al jaren in op het bevorderen van de arbeidsparticipatie bij vrouwen. Hierbij is niet alleen de arbeidsparticipatie als zodanig van belang, maar ook de arbeidsduur (Beekma en Junger-Van Hoorn, 2010). Het gaat hier bijvoorbeeld om het verstrekken van subsidies voor kinderopvang via de Wet Kinderopvang (per 1 januari 2005) en het instellen van verlofregelingen voor het tijdelijk aanpassen van de arbeidsduur aan actuele zorgtaken via de Wet Arbeid en Zorg (per 1 december 2001).

Dit artikel geeft een actueel beeld van de mate waarin het belang van een baan voor moeders en vaders inboet, in termen van gewerkte uren per week, als een kind wordt geboren. Op basis van de meest recente cijfers van het CBS wordt bekeken of trends uit het verleden over het verloop van de wekelijkse arbeidsduur van jonge moeders,

zich doorzetten. Voor moeders die blijven werken is daarnaast de arbeidsduur in samenhang met de leeftijd van kinderen onderzocht.

De cijfers zijn ontleend aan de Enquête Beroepsbevolking (EBB) en hebben betrekking op alle ouders tussen de 15 en 64 jaar die betaald werk hebben voor 12 uur of meer per week. Uitkomsten over specifieke deelgroepen zijn tot stand gekomen door samenvoegingen van meerdere jaren uit de EBB. Op basis van alleen jaargegevens zijn betrouwbare uitspraken over deze groepen niet mogelijk, vanwege te kleine steekproefaantallen.

2. De geboorte van het eerste kind

Steeds meer vrouwen blijven evenveel uren werken na de geboorte van het eerste kind

In 2010 werden 69 duizend vrouwen met een baan van 12 uur of meer per week voor het eerst moeder. Na de geboorte van hun eerste kind bleven 38 duizend vrouwen evenveel uren doorwerken (55 procent), gingen er 25 duizend minder werken (37 procent) en 4 duizend stopten met werken (6 procent) in 2010. Voor de geboorte werkten zij gemiddeld 33 uur per week. Daarna nog 26 uur. Voor steeds minder vrouwen is de geboorte van het eerste kind aanleiding om minder te gaan werken. Ook groeide het aandeel jonge moeders dat direct na de geboorte van het kind hetzelfde aantal uren blijft doorwerken. In 2006 en daarna blijven jonge moeders zelfs vaker een gelijk aantal uren werken na de geboorte van het eerste kind dan dat zij minder gaan werken. Het minder gaan werken is nog wel licht toegenomen onder jonge moeders sinds 2006, maar dat hangt vooral samen met het feit dat stoppen met werken voor hen juist steeds minder een optie is. Onder degenen die gestopt zijn met werken, zijn laagopgeleiden relatief oververtegenwoordigd (Cloïn en Souren, 2011). Vaders passen hun arbeidspatroon nauwelijks aan als er kinderen komen. Het aandeel dat na de geboorte van het eerste kind stopt of minder gaat werken, ligt al jaren rond de 6 procent.

Staat 1
Verandering in het arbeidspatroon van ouders na de geboorte van het eerste kind

	2002	2004	2006	2008	2010
	%				
Moeders					
Gestopt met werken	16	15	11	11	6
Gaat minder uren werken	42	42	35	36	37
Blijft gelijke uren werken	39	41	47	51	55
Gaat meer uren werken/begint met werken	3	3	6	2	2
Vaders					
Gestopt met werken of gaat minder werken	5	6	7	6	6
Blijft gelijke uren of gaat meer uren werken	95	94	93	94	94

Middelgrote deeltijdbaan populair na geboorte eerste kind

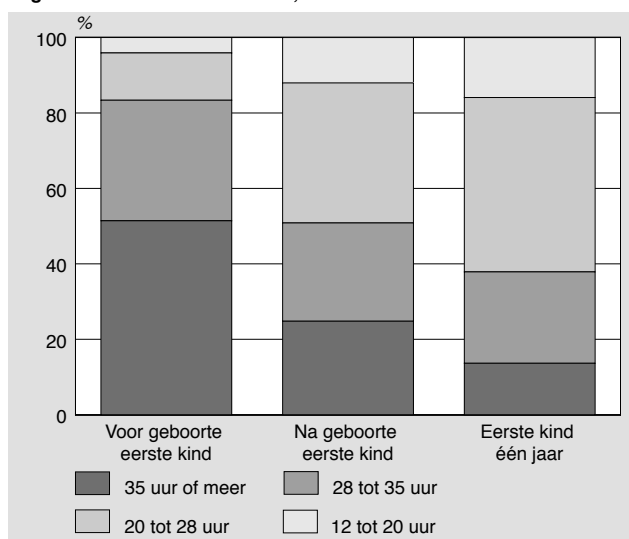
Jaarlijks zijn er ongeveer 60 duizend vrouwen die voor en na de geboorte van een eerste kind 12 uur of meer per week werken. De grootste stap in de wekelijkse arbeidsduur maken jonge moeders die een voltijdbaan hadden vóór de geboorte van het eerste kind. De helft van de jonge moeders behoorde tot deze groep. Van de voltijdwerkende vrouwen die in de periode 2005 tot en met 2010 moeder zijn geworden, werkte direct na de geboorte iets minder dan de helft nog steeds voltijds. Voor drie op de tien jonge moeders paste toen een middelgrote deeltijdbaan van 20 tot 29 uur per week (ongeveer drie dagen) blijkbaar beter in het dagelijkse leefpatroon, al dan niet in combinatie met formele kinderopvang.

Staat 2
Wekelijkse arbeidsduur van moeders voor en na de geboorte van het eerste kind, 2005/2010

	Na de geboorte				
	Totaal	12 tot 20 uur	20 tot 28 uur	28 tot 35 uur	35 uur of meer
Voor de geboorte	%				
Totaal	100	11	37	27	26
12 tot 20 uur	100	66	.	.	.
20 tot 28 uur	100	18	77	.	.
28 tot 35 uur	100	10	34	54	.
35 uur of meer	100	5	30	17	47

Na de geboorte van het eerste kind is een middelgrote deeltijdbaan niet alleen bij aanvankelijk voltijds werkende moeders een aantrekkelijk alternatief. Voor ruim drie kwart die al in een dergelijke deeltijdbaan werkte, blijft dit ook na de geboorte van het kind het geval. Net zoals voor ruim een derde van de jonge moeders die een grote deeltijdbaan van 28 tot 35 uur gewend waren. Per saldo komt hiermee in 2005–2010 het aandeel moeders dat in het jaar

1. Wekelijkse arbeidsduur van werkzame moeders ¹⁾ voor en na de geboorte van het eerste kind, 2005/2010

¹⁾ Zowel voor als na geboorte werkzaam voor 12 uur of meer per week.

na de geboorte van het kind in een middelgrote deeltijdbaan werkte uit op 37 procent. Onder de jonge moeders is dit tegelijkertijd de meest voorkomende baan. Als het kind een jaar oud is, gaat het maar liefst om bijna de helft van de jonge moeders. Dit kan erop duiden dat een deel van de moeders die ouderschapsverlof hebben opgenomen na afloop daarvan nog eens minder uren gaan werken. Het ouderschapsverlof wordt voornamelijk opgenomen in de eerste twee levensjaren van het jongste kind (Souren en Van der Mooren, 2011).

3. Oudere kinderen en de geboorte van het tweede en derde of latere kind

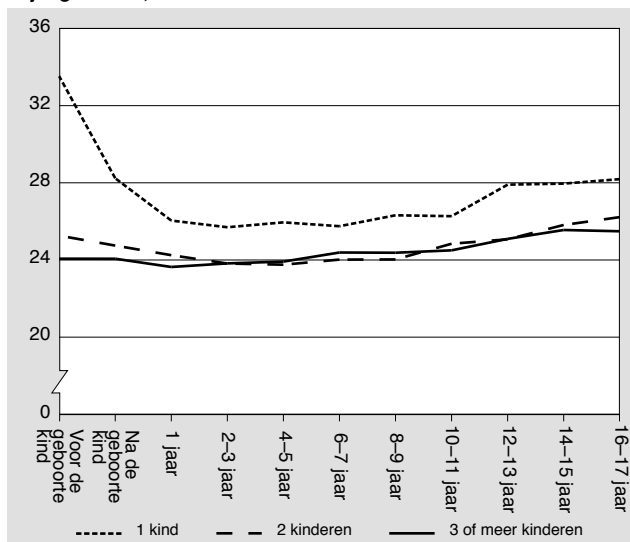
Als eerste kind ouder wordt gaan vrouwen nauwelijks weer meer uren werken

Geconstateerd is dat als het eerste kind wordt geboren de arbeidsduur van jonge moeders lager ligt dan dat vóór de geboorte het geval was. De gemiddelde wekelijkse arbeidsduur voor vrouwen die 12 uur of meer per week zijn blijven werken daalde van 33 uur naar 28 uur per week. Als het eerste kind één jaar oud is, daalt het wekelijks aantal arbeidsuren van moeders die zijn blijven werken nog iets verder, naar gemiddeld 26 uur. In paragraaf 4 wordt zichtbaar dat dit aantal van 26 uren dicht in de buurt komt van wat moeders willen werken, namelijk net onder de 25 uur bij een leeftijd van het eerste kind van 0 tot 2 jaar. Een belangrijk moment waarna de arbeidsduur weer zou kunnen toenemen is als een kind de schoolgaande leeftijd heeft bereikt. De cijfers laten echter zien dat de wekelijkse arbeidsduur dan niet verandert (figuur 2). Wel wordt er minder vaak gebruik gemaakt van formele kinderopvang. In 2009 werd er door 21 procent van moeders met kinderen van vier tot en met twaalf jaar gebruik gemaakt van formele opvang, gemiddeld 11 uur per week. Het gebruik is duidelijk minder dan bij moeders met nul- tot vier-jarige kinderen, waarvan 58 procent gebruik maakte voor gemiddeld 25 uur per week (Cloïn en Souren, 2011).

Bij werkzame moeders waarvan het jongste kind 12 jaar is en naar de middelbare school gaat, ligt de wekelijkse arbeidsduur van vrouwen weer iets hoger. Gaat het om een huishouden met één kind in de periode van 2005 tot en met 2010 dan komt de wekelijkse arbeidsduur van de moeder op ongeveer 28 uur per week uit. Deze arbeidsduur komt overeen met het aantal uren dat moeders direct na de geboorte van het kind werken¹⁾.

De meerderheid van de huishoudens telde echter meer dan één kind in genoemde periode. In deze huishoudens is voor de moeder dan de leeftijd van het jongste kind het meest bepalend om weer meer uren te gaan werken. Daarom is in figuur 2 de arbeidsduur van de moeder afgezet tegen de leeftijd van het jongste kind. Voor deze huishoudens is de daling van de wekelijkse arbeidsduur van de moeder al eerder opgetreden, namelijk toen het eerste kind werd geboren. Vóór de geboorte van het tweede kind werkten deze moeders 25 uur, voorafgaand aan het derde kind is dat 24 uur per week.

2. Gemiddelde arbeidsduur van werkzame moeders, voor de geboorte van een kind en bij verschillende levensjaren van het jongste kind, 2005/2010

Na de geboorte van een tweede of derde kind gaan vrouwen nauwelijks minder werken

Door de geboorte van een tweede en derde kind verandert het arbeidspatroon van de moeder niet meer zo zoals dat het geval is na de geboorte van het eerste kind. Van moeders die een tweede kind hebben gekregen is de arbeidsduur nog wel wat lager dan vóór de geboorte van het tweede kind. Verder is ook in de eerste twee levensjaren van het tweede kind de arbeidsduur van deze moeders nog iets lager dan bij moeders met één kind (in totaal gemiddeld 2 uur per week). Daarna is de arbeidsduur stabiel rond de drie dagen per week tot ongeveer het twaalfde levensjaar van het jongste kind. Datzelfde geldt voor moeders met drie of meer kinderen.

4. Meer uren willen werken bij oudere kinderen

Moeders met een jongste kind ouder dan twee jaar willen meer uren werken dan zij feitelijk doen

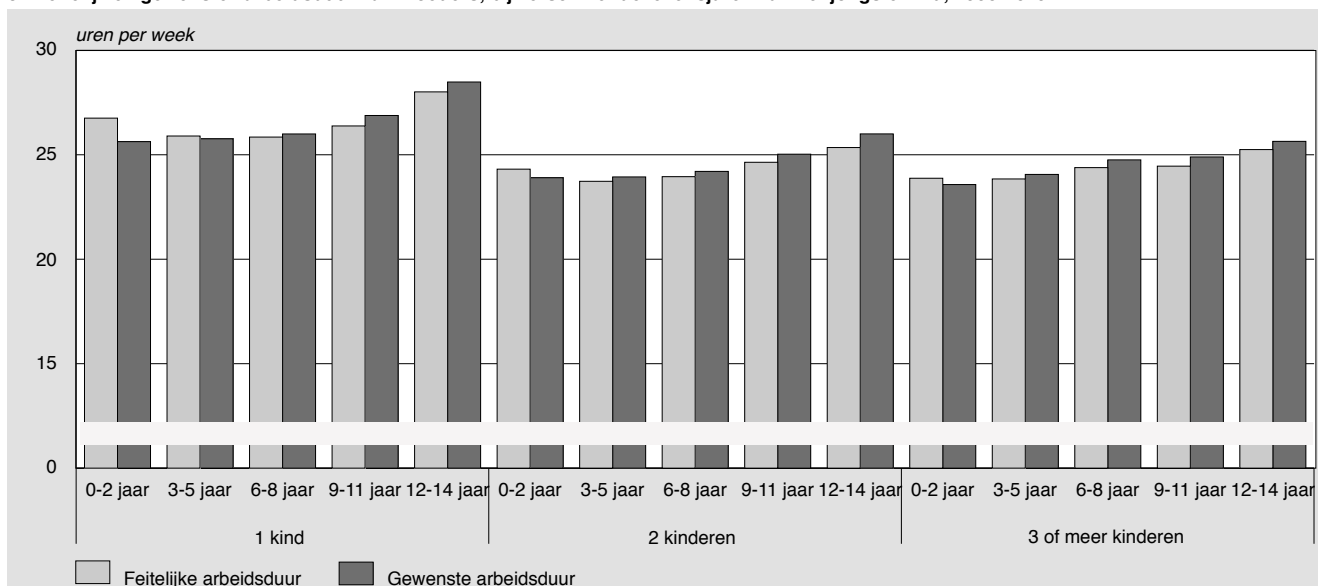
Moeders met een jongste kind van nul tot en met twee jaar werken gemiddeld bijna 27 uur per week. Zij willen gemiddeld tot maximaal één uur per week minder werken. Bij meerdere kinderen en de jongste ouder dan twee jaar ligt de gemiddelde gewenste arbeidsduur per week weer iets hoger dan de feitelijke arbeidsduur. Voor moeders met één kind geldt dat pas als het kind iets ouder is. Deze moeders met één kind, willen wel duidelijk meer uren werken dan moeders met meerdere kinderen. Dit geldt vooral voor moeders met één kind vanaf 12 jaar. Gemiddeld werken zij 28 uur per week.

De Wet Aanpassing Arbeidsduur die sinds 2000 van kracht is, regelt dat werknemers kunnen verzoeken om meer of minder uren te gaan werken. Hoewel de verschillen met de feitelijke arbeidsduur klein zijn, blijken moeders hun wensen ten aanzien van de arbeidsduur toch niet helemaal te kunnen realiseren.

Technische toelichting

Alle gegevens in dit artikel zijn afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen (institutionele bevolking). De wekelijkse arbeidsduur is vastgesteld voor alle personen die behoren tot de werkzame beroepsbevolking, dat wil zeggen alle personen die 12 uur of meer per week werken. Tot de niet-werkenden behoren daarom ook mensen met een baan van minder dan 12 uur per week. De wekelijkse arbeidsduur is vastgesteld aan de hand van het opgegeven aantal uren dat men in dienst is in het geval van een dienstverband met vaste uren

3. Feitelijk en gewenste¹⁾ arbeidsduur van moeders, bij verschillende levensjaren van het jongste kind, 2005/2010

of anders aan de hand van het gemiddelde gewerkte uren per week. De wekelijkse arbeidsduur vóór geboorte van een kind is bepaald door naar de arbeidsduur van een jaar geleden te vragen. Bij de arbeidsduur vóór en na de geboorte van een kind is dus voor dezelfde groep moeders de arbeidspositie in deze twee periodes vergeleken. Bij de verschillende leeftijden van het jongste kind zijn moeders niet in de tijd vergeleken maar is de arbeidsduur telkens voor verschillende groepen moeders vastgesteld. Als iemand meerdere banen heeft, dan zijn hiervoor de uren genomen van de werkring die als eerste is opgegeven. Dit is de belangrijkste werkring.

Literatuur

Beeksma, M. en Junger-Van Hoorn, L. (2010). *Faciliteiten arbeid en zorg 2009*. Een onderzoek naar CAO-afspraken met betrekking tot arbeid-en-zorgfaciliteiten. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Directie Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving.

Cloïn, M. en M. Souren (2011). Onbetaalde arbeid en de combinatie van arbeid en zorg. In: A. Merens, M. van den

Brakel, M. Hartgers en B. Hermans (red.), *Emancipatiemonitor 2010* (p.108–147). Den Haag/ Heerlen: Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek.

Mol, M. (2008). Levensfasen van kinderen en het arbeidspatroon van ouders. *Sociaaleconomische trends, 2008* (1).

Souren, M, en van der Mooren, F (2011). Ouderschapsverlof. *Sociaaleconomische trends, 2011* (2).

Noot in de tekst

¹⁾ Doordat de arbeidsuren zijn berekend als gemiddelde over drie jaren, is het mogelijk dat het relatief maar iets hogere aantal arbeidsuren bij moeders met ouder wordende kinderen, zoals in deze analyse blijkt, deels wordt veroorzaakt doordat deze moeders uit een ouder leeftijdscohort komen. Het is niet uitgesloten dat moeders uit recente cohorten te zijner tijd wel meer uren gaan werken zodra de kinderen ouder worden.